

Развитие на земеделието в русенска област след приемането ни в ЕС

Елена Ангелова

Development of Agriculture in Rousse district after entering the EU:

The research means to introduce the current situation and tendency in Agriculture in Rousse district, after Bulgaria became member of the EU. After the admission of the country in the European Union a sustainable development and increase in the size of the infield has been noticed. And it has also been found a decrease of agricultural enterprises. The agriculture has been restructured and modernised after Bulgaria's membership in the EU.

Key words: *Agriculture, Rousse district, Agricultural policy, European Union.*

ВЪВЕДЕНИЕ

С присъединяването на България към ЕС през 2007 г. страната е поставена в нови условия, изправена е пред нови предизвикателства, които налагат преосмисляне на цели и приоритети. Една от тези цели, произтичаща от общите политически насоки на общността, е повишаването на конкурентоспособността на икономиката в контекста както на постигането на условията за конвергенция в рамките на Съюза, така и на общия му стратегически приоритет – превръщането му в най-конкурентоспособното и прогресивно развиващо се обединение в глобален мащаб.

Недостатъчното внимание, което се отделя на основното предизвикателство пред българските предприятия – конкурентоспособността, дава реално отражение на позицията, която заема страната в международни сравнителни анализи и изследвания. Съгласно резултатите от повечето международни сравнителни проучвания България тенденциозно значително изостава спрямо основната част от европейските си партньори по степен на конкурентоспособност както на макро-, така и на микроравнище.

Изследването има за цел да представи текущото състояние и тенденциите в развитието на земеделието в Русенска област след приемането ни в ЕС.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Обликът на европейското земеделие се определя от фамилените земеделски стопанства. В нашата страна земеделските предприятия имат значително по-нисък икономически потенциал – 4.4 ик. ед. при среден размер за ЕС-27 от 15.2 ик. ед. [2]. Дребните им размери и недостатъчната ресурсна осигуреност, поставят сериозни ограничения пред възможностите за ефективно използване на производствените фактори и достъпа до агросубсидии и др.

За 2002 г. стойността на произведената земеделска продукция възлиза на около 109,5 млн. лв., което представлява около 16,5% от БВП за областта при средно 14% средно за страната. Със земеделие се занимават около 30 500 души – над 5% от заетите по сектори в Русенска област [4]. Земеделските кооперации в областта през 2010 г. обработват 47% от обработваемата земя, стопанствата на арендатори – 31%, а семейните стопанства 22%. Има тенденция за увеличаване броя на стопанствата, регистрирани като земеделски производители, което дава възможност да се ползват субсидии от ЕС и бюджета. В последните 10 г. се наблюдава тенденция на постоянен растеж по отношение размера на стопанствата на арендаторите, както и броя на земеделските производители. Средният размер на обработвана площ за кооперация е 835 хектара, а на арендаторите 214 хектара за 2010 г. [7].

Площта с земеделско предназначение през 2009 г. е 5 490 113 ха. През 2008 г. използваната земеделска площ се формира от обработваемата земя, трайни насаждения, постоянно затревени площи, семейните градини и оранжерийните площи. През 2009 г. тя е 5 029 585 ха, което е 45,3% от територията на страната. Обработваемите земи са площите, които се включват в сеитбоображение, временни ливади и житни бобови тревы и угарите. През 2009 г. те заемат 3 122 516 ха или 62,1% от използваната земеделска площ на страната. През годините дялът на обработваемата земя се е увеличил от 59,5% до 62,1% от ИЗП на страната, като през 2009 г. увеличението е с около 2.1% спрямо 2008 г., което е най-голямо за последните четири години. Нарастването се дължи на увеличените площи със зърнени /пшеница, ечемик, ръж/ и маслодайните култури /рапица/.

Дялът на необработваемата земя от общата площ със селскостопанско предназначение намалява от 9,1% през 2006 г. на 8,0% през 2010 г., като едновременно с това се отчита и намаление на размера ѝ с 15.1% за същия период. Страната ни е първенец в ЕС по увеличаване на обработваемата земя. Намалява общия брой на земеделските стопанства и нараства размерът на използваната земеделска площ в тях. През 2010 г. земеделските стопанства са намалели с 24,7% спрямо 2007г. – от 493 хил.броя на 371 хил.броя. Средно по 10.1 ха ИЗП стопанисва едно стопанство, като този показател е най-висок в Североизточен район – 17.6 ха. В същото време, броят на стопанствата с размер от 10 до 100 ха нараства с 43,8%, а на използвана в тях площ – с 51,1%. Тези цифри показват тенденция на окрупняване на земеделските стопанства.

Животновъдните стопанства също се окрупняват. През последните 3-4 години се наблюдава постепенно уедряване на животновъдните ферми и увеличаване броя на отглежданите животни в едно стопанство. Данни от икономическите сметки за селското стопанство за периода 2007-2010 г. сочат, че предоставените субсидии формират между 23-32% от предприемаческия доход в сектора /при средно 40% за ЕС/. Без оказаната директна подкрепа земеделските стопанства в страната много по-трудно биха отговорили на предизвикателствата на настоящата икономическа и финансова криза [5].

От общата територия на Област Русе 2 803,4 кв.км, в селски райони попадат 2 224,2 кв.км, което представлява 83,3 %. В тях се включват всички общини, с изключение на Община Русе. В сравнителен план, площта на селските райони в област Русе надвишава с 2,3 % средния дял за страната. Използваната земеделска площ на територията на област Русе, според земеделския кадастър, възлиза на 175 000 или 63,2% от общата площ на областта, при 53% средно за страната. Основната част от земеделските земи попадат в категорията „ниви“ – 92%, при 82% средно за страната. През последните години в областта се наблюдава трайна тенденция към намаляване на относителния дял на необработваните ниви. През 2004 г. размерът на необработваемите и пустеещите ниви е 6500ха или 4% при 10-12% средно за страната. При извършеното пълно преброяване на земеделските стопанства през 2003 г. се установи че, на територията на Област Русе има 18 533 функциониращи стопанства. По последни данни броят на земеделските стопанства през 2010 г. за Русенска област са 22 800 земеделски стопанства [4].

Броят на дребните и средните стопанства до 50 ха е 18 297, а на големите /над 50 ха/ - 235. Средният размер на стопанствата на физически лица възлиза на 1,72 ха, на арендаторите – на 214 ха, а на кооперациите – 835 ха за 2007 г. След приемането ни в ЕС се забелязва устойчива тенденция към увеличаване броя и размера на обработваемата земя от арендаторите, кооперациите и частните стопани. Към 2006 – 2007 г. засетите площи с пшеница са били 95 867 дка. Към настоящия момент, площите са 107 453 дка, което показва, че са се увеличи с 12 % [4].

Над 570 000 декара пролетници са засели стопаните в Русенско. Площите със слънчоглед са към 419 000 дка, а тези с царевица надхвърлят 152 000 дка. Тази тенденция се наблюдава през 2008 г. Очертаването на нивите в Русенско е към своя край и към 2012 г., са се регистрирали около 98% земеделски стопани от очаквания брой за получаване на субсидии за единица площ. В момента документи подават най-дребните фермери и се очаква броят на общо регистрираните да надхвърли 2153. След приемането ни в ЕС се наблюдава тенденция, че икономическото състояние на земеделския отрасъл се стабилизира. В значителна степен за това допринасят европейските средства, предназначени за подкрепа на сектора [1].

Земеделските стопани създават организации на производителите в България и всичко това започва основно след приемането ни в ЕС, съгласно условията на Общата аграрна политика на съюза. Организацияте на производителите са специализирани в производство на определена земеделска продукция, която отговаря на определени пазарни и нормативни критерии за количество и качество, в резултат на което могат да ползват финансиране по линия на общата аграрна политика на ЕС. След приемането ни в ЕС има много програми които са с цел да улеснят и подпомагат земеделските производители.

През 2010 г. създадената Брутна добавена стойност /БДС/ в земеделието е 3 249 млн. лева и представлява 5,4% от общата БДС. Въпреки, че през периода 2005-2010 г. се наблюдава тенденция на намаление на относителния дял на земеделието в структурата на БДС, процентът остава висок в сравнение със средния за ЕС. Следва да се отбележи, че за 2010 г. темпът на прираст на БДС в аграрния сектор е най-висок в сравнение с този в другите отрасли, определящи структурата на икономиката на страната.

През 2010 г. обработваемите земи нарастват с 1.3% спрямо 2009 г., нарастването се дължи основно на увеличените площи с технически култури, царевица и слънчоглед. През годините делът на обработваемата земя се е увеличил от 59.9% до 62.1% от ИЗП на страната, като през 2009 г. увеличението е с около 2.1% спрямо 2008 г., което е най-голямото за последните четири години. Област Русе е в челната петтица в страната по ефективна експлоатация на използваната земеделска площ за зърнопроизводство, като в нея попадат и областите Велико Търново, Варна, Силистра и Плевен.

Състоянието на животновъдството в Русенска област, а също и на национално ниво се характеризира с дуална структура, т.е. е наличие на голям брой дребни – нестокови стопанства и много малък брой големи – стокови. В над ¾ от стопанствата в областта се отглеждат под 10 крави, овце и кози. Като цяло животновъдството в Русенска област се характеризира с по-големи размери на стадата и средния брой животни спрямо същите за страната. Промислен характер в Русенска област има основно в свиневъдството, което доминира в животновъдството на областта с 6 големи свинекомплекса: Бръшлен, Голямо Враново, Юделник, Николово и др., които формират над 50% от производството на месо, където се отглеждат породите Голяма бяла и Ландрас. Към настоящия момент на територията на област Русе се отглеждат около 92 500 броя свине в животновъдни обекти. Присъединяването на България към ЕС представя икономически предимства пред свиневъдството с възможността му за достъп до единния европейски пазар [6]. През 2010 г. големите птицевъдни обекти отглеждащи кокошки-носачки са със 7,8% повече спрямо 2009 г. и в тях се отглеждат 5 657 хиляди птици. В бройлерното направление се наблюдава увеличение с 31,4%.

При овцевъдството, козевъдството и говедовъдството доминира примитивното отглеждане на животните в много на брой и малки ферми. Промисленото биволовство в Русенска област, за което имаше традиции е ликвидирано, а

единствено то можеше да бъде конкурентно способно на европейското говедовъдство [3].

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След приемането ни в ЕС се наблюдава тенденция на подем в икономическото състояние на земеделския отрасъл, дори в условията на криза. С присъединяването ни към ЕС, земеделието се реструктурира и модернизира. Пред земеделските стопанства се предстваят нови възможности и програми за финансиране на този сектор. Земеделieto играе ролята на важен икономически фактор за решаване на продоволствени, социални и др. проблеми. След приемането ни в ЕС се наблюдава устойчива тенденция на увеличаване размерите на земеделските предприятия и на намаляване на броя им.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Вестник „Утро“, 13 май 2010.
- [2] Котева Н., Х. Башев, списание „Икономическа мисъл“, 5/2011.
- [3] Любенов Л., списание „Механизация на земеделието“, 4/2007.
- [4] Общинска служба по земеделие, Русе, 2012.
- [5] <http://centerofsilk.wordpress.com/2012/01/19>, 2012.
- [6] http://www.ruseinfo.net/news_99667.html, 2012.
- [7] <http://arenamedia.net>, 2010.
- [8] <http://www.naas.government.bg>, 2012.
- [9] Областна дирекция „Земеделие“, гр. Русе, 2012.

За контакти:

Докторант Елена Ангелова, Катедра „Икономика“, Русенски университет „Ангел Кънчев“, Тел: 0887 630 738, E-mail: elena_angelowa@mail.bg

Докладът е рецензиран.